

У спеціалізовану вчену раду
Д 25.855.03 Університету
державної фіскальної служби
України
08205, Київська область,
м. Ірпінь, вул. Університетська, 31

ВІДГУК

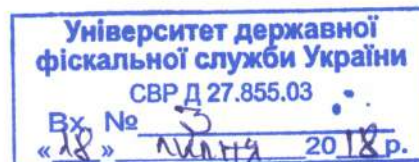
офіційного опонента на дисертацію Сала Олега Михайловича «Реалізація повноважень керівником органу досудового розслідування при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дослідження. Завдання керівника органу досудового розслідування полягають в тому щоб організувати роботи очолюваного ним підрозділу зі всебічного, повного й об'єктивного проведення процесуальних дій під час досудового розслідування кримінального провадження.

Прийняття Кримінального процесуального кодексу України закріпило ряд нових інститутів у кримінальному процесі. Одним із них є надання стороні обвинувачення широких повноважень проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування.

Інститут НСРД є новим у діяльності органів досудового розслідування. За цих умов особливої актуальності набуває підняте у дисертації питання організації проведення негласних слідчих (розшукових) дій, та загалом дослідження повноважень керівника органу досудового розслідування під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Про актуальність теми свідчать також наведені статистичні дані Національної поліції щодо проведених НСРД та використання їх у доказуванні, зокрема, за 2017 рік постановлено 65 428 процесуальних рішень на проведення НСРД, з них 27 647 матеріальних носіїв секретної інформації

за результатами проведення НСРД розсекречено, тобто 42,6 % і лише 15,8 % з цих результатів враховано судом як докази.

Отже, підняті питання проблем реалізації повноважень керівником органу досудового розслідування при проведенні НСРД на сьогодні є вкрай важливими в практиці діяльності органів досудового розслідування.

Вказані та інші обставини обумовлюють актуальність дисертаційного дослідження О. М. Сала.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затвердженою Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015, спрямоване на виконання Плану заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають з її членства в Раді Європи, затвердженого Указом Президента України від 12 січня 2011 р. № 24/2011, та реалізацію Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дисертаційного дослідження *Олега Михайловича* є науково обґрунтованими, їх достовірність підтверджується методологічною базою, матеріалами судової практики, результатами анкетування керівників органів досудового розслідування, слідчих та співробітників оперативних підрозділів, опрацюванням наукових джерел, нормативно-правових актів, в тому числі зарубіжний досвід застосування негласних засобів під час розслідування злочинів.

Структура роботи забезпечує логічну послідовність викладення матеріалу та засвідчує системний характер наукового дослідження. Об'єкт і предмет дослідження визначені вірно і окреслюють проблемні питання реалізації функції процесуального керівництва при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. Перелік обраних для дослідження питань,

змістовне описання в авторефераті та дисертації викладеного матеріалу дає в цілому можливість встановити сутність і значення вивчених проблем.

Метою дисертаційного дослідження є вирішення наукового завдання щодо реалізації повноважень керівником органу досудового розслідування при проведенні НСРД, а також розробка науково обґрунтованих рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення їх правової регламентації та практики застосування.

Автор використано широкий масив емпіричної бази, зокрема, анкетування 63 керівників органів досудового розслідування територіальних органів Національної поліції України та Генеральної прокуратури України, 181 слідчого, 142 співробітників оперативних підрозділів (м. Київ, Вінницької, Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Кіровоградської, Львівської, Одеської, Тернопільської, Херсонської областей) за період з 2012 до 2017 рр., дані офіційної статистики (звіти та узагальнення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Європейського суду з прав людини, Генеральної прокуратури України, Національної поліції України).

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Низка сформульованих у дисертації положень, висновків і рекомендацій характеризуються ознаками новизни. Також підняті питання автором, надають право стверджувати, що дана праця є першою в Україні, в якій досліджено проблеми реалізації повноважень керівником органу досудового розслідування проведення НСРД.

Відповідно до вимог наукової новизни, автором сформовано низку положень. Найактуальнішими з них є:

1. Дослідження особливостей організації проведення негласних слідчих (розшукових) дій керівником органу досудового розслідування за такими напрямками: організація проведення НСРД під час досудового розслідування тяжких або особливо тяжких злочинів, які набули

суспільного резонансу («резонансні злочини»); організація проведення НСРД під час досудового розслідування латентних злочинів; організація проведення НСРД під час особливого режиму досудового розслідування; організація проведення НСРД під час досудового розслідування злочинів минулих років і встановлення місцезнаходження особи

2. Виокремлення напрямів повноважень керівника органу досудового розслідування при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій: організаційні; контрольні; безпосередні; виконавчі.

3. Визначення видів повноважень керівника органу досудового розслідування при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій: повноваження, визначені кримінальними процесуальними нормами; організаційно-контрольні повноваження; ініціювання, прийняття рішення, проведення НСРД, користуючись правами слідчого.

4. Розкриття механізму реалізації повноважень керівника органу досудового розслідування при організації проведення НСРД: звертатися до прокурора з клопотанням про скасування необґрунтованого рішення слідчого про проведення НСРД; звертатися до слідчого судді з клопотання про проведення НСРД; надавати вказівки оперативним підрозділам для забезпечення проведення НСРД; розглядати скарги на дії (бездіяльність) і рішення слідчого щодо проведення НСРД; з ініціативи слідчого приймати рішення про використання результатів НСРД у кримінальному провадженні; у невідкладних випадках приймати рішення про проведення НСРД до постановлення ухвали слідчого судді.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих наукових працях.

Основні положення та висновки, сформульовані в дисертації, відображено в 18 наукових працях, серед яких сім статей, з яких шість – опублікованих в юридичних фахових виданнях України, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України, одна – в іноземному фаховому

виданні та 11 тез доповідей, опублікованих у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Апробація результатів дисертації відбулася в установленому порядку, основні положення дослідження були оприлюднені на 11 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: «Центральний регіон» (Кіровоград, 21 жовтня 2011 р.); «Духовність українства ХХІ століття» (Кіровоград, 20 квітня 2012 р.); «Правові реформи в Україні: проблеми та перспективи» (Київ, 16 жовтня 2013 р.); «Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави» (Харків, 22 листопада 2013 р.); «Проблемні питання стану дотримання захисту прав людини в Україні» (Київ, 5 грудня 2013 р.); «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (Кременчук, 6–7 грудня 2013 р.); «Протидія екстремізму» (Полтава, 12–13 грудня 2013 р.); «Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених» (Харків, 16 травня 2013 р.); «Взаємодія з європейськими державами при проведенні зовнішніх контрольованих поставок» (Київ, 27 березня 2014 р.); «Правові засоби захисту прав людини в контексті трансформації українського суспільства» (Київ, 10–12 грудня 2015 р.); «Розвиток наукових досліджень у ХХІ столітті» (Київ, 27 травня 2016 р.).

Значення дослідження для науки та практики полягає в тому, що сформульовані та викладені в роботі положення, висновки впроваджені та використовуються у науково-дослідну сферу, законотворчу діяльність, освітній процес та практичну діяльність. Підтвердженню цього є відповідні акти впровадження.

Дисертаційне дослідження складається із вступу, трьох розділів, що містять шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 241 сторінку, із них основного тексту – 176 сторінок, список використаних джерел – 40 сторінок (337 найменувань) та п'ять додатків на 25 сторінках.

У першому розділі «Теоретичні основи реалізації повноважень керівником органу досудового розслідування при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій» Олег Михайлович досліджуючи стан наукового дослідження реалізації повноважень керівником органу досудового розслідування при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій доходить до висновку, що на сьогодні, поряд з активізацією наукового інтересу до інституту НСРД, після прийняття КПК України, питання реалізації повноважень керівника ОДР при проведенні НСРД залишається недостатньо дослідженою. Лише в окремих працях епізодично розкриваються ці питання (сторінки 25-26).

У процесі визначення історичних передумов становлення інституту реалізації повноважень керівником органу досудового розслідування при проведенні НСРД, автор визначає три етапи: перший, з 1864 по 1966 роки (дія на території сучасної України Статуту кримінального судочинства 1864 р., КПК Української РСР 1922 та 1927 років, КПК України 1960 року та інших нормативних актів); другий, з 1966 по 2012 (дія на території України КПК України 1960 р., в редакції від 18 січня 1966 р. та інших нормативних актів); третій, з 2012 по теперішній час (сучасний) (сторінки 34-34).

Під час дослідження зарубіжного досвіду регламентації повноважень керівником органу досудового розслідування при застосуванні негласних засобів здійснення розслідування заслуговує на увагу дослідження повноважень керівника органу розслідування в країнах пострадянського простору. Зокрема, таких країн як: Азербайджанська Республіка, Республіка Білорусь, Республіка Таджикистан, Російська Федерація в яких керівник органу розслідування наділений широкими повноваженнями під час досудового розслідування, у т.ч. щодо застосування негласних засобів у розслідуванні (сторінки 51-59).

У другому розділі «Зміст повноважень керівника органу досудового розслідування при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій» дисертант досліджуючи повноваження керівника органу досудового

розслідування при проведенні НСРД, визначив два рівні правового регулювання даної діяльності (сторінки 79-80) та надав авторське визначення реалізація повноважень керівником органу досудового розслідування при проведенні НСРД (сторінка 82).

На основі аналізу повноважень керівника органу досудового розслідування при проведенні НСРД, визначено такі види повноважень: на такі види: повноваження, визначені кримінальним процесуальним законом; організаційно-контрольні повноваження; користуючись правами слідчого ініціювати, приймати рішення, проводити НСРД, доручати проведення НСРД відповідним оперативним підрозділам тощо (сторінки 93-94).

Визначено особливості співвідношення повноважень керівника органу досудового розслідування при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій з повноваженнями керівника органу досудового розслідування при проведенні слідчих (розшукових) дій (сторінки 100-105) та оперативно-розшукових заходів (сторінки 114).

У третьому розділі **«Повноваження керівника органу досудового розслідування при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій»** досліджено особливості організації керівником органу досудового розслідування проведення негласних слідчих (розшукових) дій за такими напрямками: організація проведення НСРД під час досудового розслідування тяжких або особливо тяжких злочинів, які набули суспільного резонансу («резонансні злочини»); організація проведення НСРД під час досудового розслідування злочинів латентних злочинів; організація проведення НСРД під час особливого режиму досудового розслідування; організація проведення НСРД під час досудового розслідування злочинів минулих років та встановлення місцезнаходження особи підозрюваного (по призупиненим кримінальним провадженням).

Заслугове на увагу визначення процесуального механізму дій керівника ОДР під час використання НСРД, одержаних під час залучення конфіденційних співробітників до їх проведення, а саме: надання вказівки

слідчому зі збереженням таємниці скласти протокол з додатками, який містить відомості про особу, яка на конфіденційній основі залучалася до проведення НСРД; надання вказівки слідчому виділити інформацію з протоколу НСРД (виключно з протоколу), що не містять відомостей, які нададуть можливість ідентифікувати особу, яка на конфіденційній основі залучалася до проведення НСРД; надання вказівки слідчому зберігати результати, що містить відомості про особу, яка на конфіденційній основі залучалася до проведення НСРД; за наявності підстав, ініціювати перед судом питання про дослідження таких результатів НСРД без участі сторони захисту.

Також заслуговує на увагу визначення особливостей організації керівником органу досудового розслідування взаємодії слідчого та співробітника оперативного підрозділу ґрунтується на таких положеннях: надання вказівки керівником органу досудового розслідування слідчому про прийняття рішення про проведення НСРД та залучення до їх проведення уповноваженого оперативного підрозділу; інформування слідчого про обставини кримінального правопорушення з метою подальшої фіксації протиправних дій за допомогою НСРД; взаємодії слідчого та співробітника оперативного підрозділу в складі СОГ («спрощена» процедура взаємодії, за якої уповноважений оперативний працівник інформує слідчого про необхідність прийняття рішення про проведення НСРД, а слідчий після прийнятого рішення проводить НСРД за участі співробітника оперативного підрозділу, або доручає йому це зробити).

Вищевикладене надає можливість позитивно оцінити дисертацію Сала Олега Михайловича «Реалізація повноважень керівником органу досудового розслідування при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій». При цьому загальна позитивна оцінка О. М. Сала дозволяє звернути увагу на певні спірні або дискусійні положення та висловити такі зауваження:

1. На сторінках 60-61 дисертації автором на основі аналізу зарубіжного досвіду (таких країн як Латвійська Республіка, Республіка Казахстан,

Киргизька Республіка, Республіка Грузія, Республіка Молдова) повноважень керівника органу розслідування надаються пропозиції про внесення змін до статті 36 КПК України, зокрема щодо права керівника органу досудового розслідування доручати слідчому проведення негласних слідчих (розшукових) дій чи брати участь у них, а в необхідних випадках – особисто проводити негласні слідчі (розшукові) дії. На думку офіційного опонента дане положення не в повній мірі обґрунтоване. Також це дещо не узгоджується з положенням частини 5 статті 40 КПК України, відповідно до якої слідчий, здійснюючи свої повноваження є самостійним у своїй процесуальній діяльності. Тому додаткового обґрунтування потребує позиція дисертанта щодо запропонованих змін.

2. У підрозділі 2.1 О. М. Сало визначення співвідношення повноважень керівника органу досудового розслідування при проведенні НСРД та повноваження керівника органу досудового розслідування при проведенні оперативно-розшукових заходів оперативним підрозділом. На нашу думку, дослідження даного питання не зовсім є логічним, оскільки у керівника органу досудового розслідування практично відсутні повноваження щодо проведення оперативно-розшукових заходів оперативним підрозділом.

3. З огляду на зміст дослідження, а також ґрунтовних аналіз його положень, дає право стверджувати, що у дослідженні автор залишає поза увагою таке питання як дотримання прав особи під час проведення НСРД. Лише епізодично згадуючи про це в підрозділах 2.2 та 2.3. Але ж дане питання є актуальним, в силу великої ймовірності тимчасового обмеження прав особи при втручанні в приватне спілкування. Зазначене, у свою чергою, не дозволяє повною мірою оцінити проблемні питання, які виникають під час діяльності керівника органу досудового розслідування під час дотримання прав особи під час проведення НСРД.

Поставлені дискусійні питання та сформульовані зауваження, у переважній більшості, суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованого дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення.

Дисертаційне дослідження Сала Олега Михайловича на тему: «Реалізація повноважень керівником органу досудового розслідування при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій» є актуальним. Сформульовані в ньому висновки достатньо аргументовані та логічно послідовні. Робота містить ознаки завершеної кваліфікаційної наукової праці, в якій викладено результати проведеного дослідження.

Дисертація відповідає вимогам пунктів 9, 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її автор на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент

**Заступник начальника відділу управління
розслідування корупційних злочинів
Головного слідчого управління
Національної поліції України
кандидат юридичних наук**

Д. М. Мірковець